

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидаткиња: Радмила Радоњић

Тема: *Енглески модали у правним документима Европске уније и њихови српски еквиваленти*

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<ol style="list-style-type: none">
1. Датум и орган који је именовео комисију 08.12.2017. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: др Душанка Звекић-Душановић, ванредни професор, ужа научна област Српски језик и лингвистика, изабрана у звање 13.07.2017, Филозофски факултет, Нови Сад, председник комисије др Игор Лакић, ванредни професор, ужа научна област Енглески језик: лингвистика и преводилаштво, изабран у звање 08.12 2016, Филолошки факултет, Никшић (Црна Гора), члан др Бојан Тубић, доцент, ужа научна област Међународно право, изабран у звање 20.07.2014, Правни факултет, Нови Сад, члан др Предраг Новаков, редовни професор, ужа научна област Англистика, изабран у звање 02.07.2009. године, Филозофски факултет, Нови Сад, ментор
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none">
1. Име, име једног родитеља, презиме: Радмила, Вуксан, Радоњић
2. Датум рођења, општина, држава: 09.06.1988, Мојковац, Црна Гора
3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив: Магистарске академске студије: Студијски програм за црногорски језик и књижевност, Филозофски факултет, Никшић, магистар.
4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2014/15, Језик и књижевност, модул Језик
5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Филозофски факултет, Никшић; Англицизми у црногорском омладинском жаргону, научна област: Контрастивна лингвистика; датум одбране: 16.9.2013. године
6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Контрастивна лингвистика
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Енглески модали у правним документима Европске уније и њихови српски еквиваленти

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација Радмиле Радоњић под називом *Енглески модали у правним документима Европске уније и њихови српски еквиваленти* има 223 стране и након сажетака на српском и енглеском језику и садржаја обухвата следећа поглавља: 1. Увод (стр. 13-20), 2. Модалност: концепт, дефиниција и типови (стр. 21-73), 3. Појам и садржина права Европске уније (стр. 74-101), 4. Особености правног дискурса (стр. 102-123), 5. Контрастивна анализа енглеског и српског корпуса (стр. 124-204) и 6. Закључак (стр. 205-211). Након закључка следи списак литературе са 198 једица (стр. 212-223). Сва поглавља осим закључног подељена су на одељке са одговарајућим поднасловима. У дисертацији постоји 15 графикона и 12 табела.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Прво, уводно поглавље сажето приказује тему истраживања (модални глаголи у енглеском правном дискурсу и њихови српски преводни еквиваленти) назначавајући да се истраживање усредсређује на правне документе Европске уније, односно на функционални стил који се у њима среће, а у којем модални глаголи имају значајну улогу. Наводе се конкретни правни документи чијом је претрагом састављен корпус, а на основу којих се може закључити да је корпус репрезентативан. Као што је уобичајено, на крају општег уводног поглавља приказује се структура целе дисертације, односно начин организовања грађе по поглављима.

Друго поглавље представља релевантан теоријски увод о категорији модалности и типовима модалности. Опсег наведене и коментарисане литературе сведочи да је ауторка темељно проучила најбитније стручне изворе и успела да их угради у свој текст, сагледавајући модалност као семантичку категорију која подразумева два приступа: један који наглашава став говорника/писца односно субјективност, и други који се заснива на фактуалности, односно реалности. Уз то, детаљно се приказују типови модалности који се разрађују у стручној литератури, уз фокус на епистемичку, динамичку, а посебно деонтичку модалност које је релевантна за ово истраживање. У другом делу поглавља детаљно се приказују енглески модални глаголи и њихове карактеристике, а затим и модални у српском језику (опште карактеристике, као и модални понаособ). Овако структуриран теоријски оквир пружа добру основу за анализу конкретног језичког материјала из корпуса.

Наредно поглавље садржи општи приказ права Европске уније као заједничког унутрашњег правног система земаља чланица. Користећи примарне и секундарне изворе, ауторка посебно разматра општа начела тог правног система, као и врсте правних аката (на пример, одлуке, директиве, регулативе) и стил који је за њих карактеристичан. Посебан одељак посвећен је језичкој политици Европске уније и превођењу правних прописа уз нагласак на чињеници да преводи морају бити јасни и прецизни, без измене изворне структуре текста. Уз то, ауторка с правом наглашава да је потребно постићи термилолошку доследност и избегавање двосмислености, што је непосредно повезано са употребом модалних глагола. На крају овог поглавља приказују се релевантна упутства за писање и превођење која постоје у *Заједничком практичном водичу* и *Приручнику за превођење правних аката Европске уније*, наводе се примери пожељног и непожељног израза, као и правописне и термилолошке норме.

Четврто поглавље заокружује теоријски део дисертације и сажето разматра специфичности правног дискурса. Ауторка указује на комплексност правног израза која представља изазов за преводиоце, а коју чине синтаксичка сложеност, постојање образаца које треба поштовати, затим на прецизност, јасноћу и безличност на лексичко-семантичком плану. Уз то, ауторка констатује да енглески правни дискурс садржи знатан број архаизама, знатан број страних израза и речи (углавном латинског и француског порекла), као и на изразе и речи који у правном тексту имају другачије значење од свог значења у општем регистру. У другом делу поглавља врло стручно се разматрају стратегије превођења правних текстова, преводна и функционална еквиваленција за коју треба узети у обзир како језичку структуру, тако и поље примене и правни учинак текста који се преводи. Ове компоненте превођења сагледавају се и кроз улогу модалних глагола, посебно када треба изразити обавезе, овлашћења, наредбе и забране.

Централно и најобимније поглавље дисертације на основу раније приказаних теоријских поставки садржи детаљну анализу језичког материјала из паралелног енглеско-српског корпуса. Ауторка прегледно анализира и коментарише примере за сваки модал, почевши од најбројнијег модала *shall* који се у корпусу јавља 1498 пута у позитивном и 24 пута у негативном облику. Анализа показује да се овај модал најчешће користи за наметање обавезе, описивање статуса или околности, обично уз снажно деонтичко значење. Модал *should* се у корпусу среће 307 пута у функцији изрицања обавезе или истицања неопходности, модал *must* 217 пута, најчешће за изрицање регулатива, а модал *may* се среће 517 пута углавном за изражавање дозволе. Исто тако детаљно и стручно анализирани су и мање бројни модални *can*, *could*, *will*, *would*, *might*, *need* и *ought to*. У другом делу овог поглавља приказују се и анализирају српски модални глаголи које се у корпусу јављају као преводни еквиваленти енглеских модалних глагола (модални *морати*, *моћи*, *требати*, *смети*). На крају поглавља ауторка разматра врло значајну компоненту употребе модала у правном регистру – њихов илокуциони потенцијал онако како се он осликава у корпусу. У целом овом поглављу се уз одговарајуће коментаре постављају графикони и табеле са релевантним бројчаним подацима што је свакако још једна добра страна ове дисертације.

Последње закључно поглавље језгровито сумира резултате истраживања о фреквентности и употреби енглеских модала и њихових српских преводних еквивалената, посебно се осврћући на допринос овог истраживања тој тематици.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

- Radmila Radonjić 2017. Frekvencija i sintaksički kontekst modalnih glagola koji izražavaju deontičku mogućnost i nužnost u pravnom tekstu. *Folia Linguistica et Litteraria* Vol. 16, 207-227.
- Radmila Radonjić 2017. Prevod pravnih akata Evropske unije: modalni glagoli i njihovi crnogorski ekvivalenti, *Thirteenth International Scientific Conference: The Teacher of the Future, International Journal Knowledge*, Institute for Knowledge Management, Vol. 17.4., 1585-1595.
- Radmila Radonjić 2017. Anglicizmi u diskursu savremenih crnogorskih medija, *X crnogorski medijski dijalozi: zbornik radova sa naučnog skupa*, Istraživački medijski centar, Vol. 27-28, 545-559.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Као што је већ назначено, на основу детаљног приказа стручне литературе који је послужио као одговарајући теоријски оквир, у дисертацији се приказују резултати обимног емпиријског истраживања на паралелном енглеско-српском корпусу. Приказани резултати се заснивају на анализи 2671 примера са модалним глаголима који су преузети из електронских верзија правних документа Европске уније и њихових превода на српски језик. Уз многе конкретне резултате, најопштији допринос овог истраживања је релевантна савремена емпиријска анализа употребе енглеских и српских модалних глагола у специфичном правном регистру и упоређивање те употребе са досадашњим анализама у стручној литератури. Наиме, у дисертацији се након анализе великог броја примера из корпуса прво врло детаљно и аргументовано коментарише актуелна пракса када се ради о употреби енглеских и српских модала у правном дискурсу, а затим се коментарише и сваки модал понаособ. У вези са енглеским модалима, експлицитно се наводи у којој функцији и којој врсти правног документа се сваки модал користи у корпусу. На пример, очекивано најбројнији енглески модал *shall* у корпусу изражава снажну деонтичку директиву (посебно у трећем лицу), а у негативном облику забрану уз нешто мању снагу него негирани модал *must*. Када се ради о српским модалима, они се анализирају као преводни еквиваленти енглеских модала, али се детаљно разматра и њихова функција у српском правном дискурсу. Уз то, проучавање је омогућило да се додатно истражи семантика српских модала из корпуса и тако прошире сазнања из те области код нас.

Резултати истраживања релевантни су за проучавање категорије модалности уопште, а посебно ће бити корисни за превођење правних документа Европске уније на српски језик у наредним годинама.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Добијени резултати приказани су јасно, са свим потребним детаљима, прегледно (уз помоћ графикона и табела) и добро су структурирани. Приликом тумачења резултата ауторка је зналачки полазила од релевантне стручне литературе, али је испољила и засновану креативност у ставовима и аргументацији. Према томе, резултати истраживања приказани су и протумачени на одговарајући начин.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме
Да

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе
Да

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Дисертација представља контрастивну анализу савременог корпуса са енглеским и српским модалима која с једне стране омогућава свеобухватнији увид у употребу и семантику модала у специфичном правном дискурсу, а с друге детаљну анализу и спецификовање свих компоненти њихових значења. Наиме, анализа примера са модалима из корпуса повезује специфичне врсте правних аката са конкретним енглеским модалима који се у њима јављају, те тумачи значење тих модала и њихову прагматичку функцију у оквиру говорних чинова. Уз то, дисертација повезује енглеске модале из корпуса са њиховим српским еквивалентима који се такође разматрају као део

говорног чина, па на тај начин даје допринос како теоријској транслатологији, тако и одређивању адекватних српских преводних еквивалената, што је од посебног значаја за превођење правних докумената Европске уније са енглеског на српски језик.
4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања Дисертација не садржи недостатке који би утицали на резултате истраживања.
X ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
- да се докторска дисертација прихвати, а кандидаткињи одобри одбрана

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Нови Сад, 25.12.2017.

_____
др Душанка Звекић-Душановић, Филозофски
факултет, Нови Сад

_____
Др Игор Лакић, Филолошки факултет,
Никшић

_____
др Бојан Тубић, Правни факултет,
Нови Сад

_____
др Предраг Новаков, Филозофски
Факултет, Нови Сад